

Válečná veteránka z Domamile

Domamil je příjemná vesnička na Moravskobudějovicku v Kraji Vysočina. Na jejím okraji stojí rodinný domek, kam se ráda vracím a dovoluji mi, abych prostřednictvím tohoto článku sem pozvala i Vás.

Žije zde rodina paní Boženy Kopcové, ženy, která snad vůbec nestárne, je vždy příjemně naladěná a každý se u ní hned cítí jako doma. V září měla paní Božena narozeniny a tak jsme jí společně s terénním pracovníkem České obce legionářské panem Vladimírem Košíkem navštívili, abychom jí popřáli ještě hodně let a hlavně hodně zdraví. A jak to tak při oslavách bývá, také jsme hodně vzpomínali.

Paní Kopcová, jak to vlastně bylo za II. Světové války u Vás v hájovně?

Vdávala jsem se v roce 1940, tedy ve válce. Manžel byl hajný a za nějaký čas po svatbě jsme začali bydlet v hájence v Domamili. On dříve pracoval a byl zaměstnán jako lesník na Liberecku, ale po obsazení Sudet byl evakuován do vnitrozemí a pověřen zvláštními úkoly, a to v rámci naší první odbojové organizace v ilegality tč. Obrana národa. Nastoupil u Lesního závodu v Jemnici, kde vyčkával dalších příkazů. Mezitím byl totálně nasazen do letecké továrny Kuřim a Blansko. Asi po roce se vrátil zpět na své původní pracoviště do Domamile, kde již byl zapojen do skupiny Lenka – Jih.

Na jaře, 5.5.1945 seskočili u Kramolína v prostoru Mohelna parašutisté ze skupiny Spelter, kteří přišli až na Moravskobudějovicko. AV té době manžel dostal pokyn vybudovat úkryt pro zbraně. Rozhodl se pro dřevěnou boudu v lese, která měla být jen kousek od hájenky. Podle hesel uváděných v zahraničním rozhlase jsme věděli, že u Říмова, Čáslavic a Šašovic bude shozen válečný materiál. A skutečně se tak i stalo. Manžel s partyzány rychle materiál schoval v boudě. Byly to pušky, kulomety, střelivo a výbušniny. Protože byl pyrotechnik, dostal úkol starat se o výbušniny. Kolem naší hájenky pak začalo být rušno. Přijížděla auta, naložila několik zbraní a odjela. Někdy se stalo, že auto se zbraněmi zase přijelo zpět, to proto, že se situace změnila. Rychle jsme zase vše uložili do boudy. Němci slídili po zbraních a vysílače. Oč blíže k hájence byla bouda, o to více se dbalo, aby vysílačka byla co nejdále. Například, když se vysílalo u Tříhranného lomu v lesích u Meziříčka, hned druhý den už po okolí slídili Němci. Jednou se sešli blízko boudy, aniž tušili, jaký úlovek mají na dosah ruky. Bylo třeba zachovat naprostý klid. Bouda byla napojena na výbuch pro případ vyzrazení. Naštěstí toho nebylo třeba. Všechno jsem od manžela věděla a moje obavy byly víc než oprávněné a někdy na ně ani nebyl čas. Nejhorší však pro mě bylo čekání. Ve válečné době jsem zůstávala často sama, neboť přítomnost manžela – partyzána mě ještě více ohrožovala.

Na první shoz zbraní mám obzvlášť živé vzpomínky, protože probíhal blízko u nás. Byla jsem už v nejvyšším stupni těhotenství, otékaly mi nohy, které mě silně bolely. Šla jsem spát, bylo třeba odpočívat, kdy jen to šlo. Co dělal manžel, o tom jsem byla povšechně zasvěcená, ale o ostatních našich strážnicích a návštěvách jsem nic nevěděla a ani jsem vědět nemohla. To bylo pravidlem. V té noci při prvním shozu zbraní jsem nespala, i když kolem hájenky byl klid a nic se nedělo.

Až při rozednění se začali známí i neznámí chlapi trousit. Do svých domovů se nedostali. Všichni ulehli na půdu na seno, kde se přespávalo. Na půdě byl vždy otevřený vikýř, to kvůli rozhledu, který byl až k vesnici.

Já jsem brzy ráno vstávala a dala jsem se do vaření pro všechny muže. Náš malý syn Jožinek spal ještě v postýlce ve světnici. Šla jsem se na něho podívat a zběžně jsem koukla i z okna ven. A ten pohled mě zarazil. Od vesnice jsem zahlédla něco neobvyklého, něco se pohybujícího. Vzala jsem myslivecký dalekohled – ano, ve slunci se zaleskla německá helma a pak zase nic – klid. Dívám se znovu, najednou se ze země zvedly opět helmy a bylo jich už víc. Vždy se zvedly - a zase k zemi.

„Na půdu!“ blesklo mi jen hlavou. Chlapi z vikýře nic neviděli. Dovtípili se, že se Němci mohli na místě ukrýt již v noci. Vesnici vynechali. Naši měli své varování z okolních vesnic, ale nikdo se k nám nedostal. Na nějaké velké ověřování nebyl čas. Chlapi okamžitě zmizeli za domem do lesa. Předtím ale ještě do sobě natřepali seno na půdě, aby nebylo znát, že tam někdo spal. Někteří si rychle vzali sekeru, aby mohli ze sebe dělat dělníky v lese. Někdo si stačil vzít jen pracovní hadry, klobouk a byli pryč. Ani nevím, zda mezi nimi byl i manžel, nebo zda do lesa neodešel už dřív. Měl tam připravené místo, kde chlapi ze sebe mohli dělat dřevorubce a on jako hajný je hlídat.

V tom fofru kdosi na mě zavolal: „Utíkej do lesa!“ Ale já zase tak rychle utíkat nemohla. Zůstala jsem v domě sama a musela jsem pro dítě! Najednou to bylo jako v loutkovém divadle. Postavy Němců vyskakovaly a zase mizely tam i tam, po celé šíři, od Domamile, od hřbitova, od celé vesnice až k lesu. To se vždy ze země zvedla celá vlna a dala se do pohybu. Němci se přiskoky dostávali blíž a blíž.

Vzala jsem kluka na záda a vyšla do lesa. Na poslední chvíli jsem si všimla, že na zahrádce visí vyprané dětské prádélko a mezi tím dvě košile a spodky. Uviděla jsem, že na košilích je černou barvou vytištěno Made in England! Košile jsem rychle zabalila do dětského prádla a vše zmuchlané jsem hodila oknem do dětské postýlky. Syna jsem si dala opět na záda a alejí v lese jsem se pustila nazdařbůh. Cíl jsem neměla, ale najednou jsem instinktivně a jako osamělá žena nemířila do lesa. Vydala jsem se po cestě k vesnici. Ozbrojení Němci už ale byli všude a v té své plné „parádě!“. Než jsem vyšla z lesa na silnici k vesnici, tak už mě zastavili a nesrozumitelně řvali. A já jen říkala a ukazovala na dům – a že jdu do vesnice. Co řvali dál, tomu jsem nerozuměla. Rozuměla jsem jen výstražnému šťouchnutí do těhotného břicha a německému slovu nazpátek. Obrátila jsem se a šla jsem teda nazpět.

Okolo hájenky už stáli čtyři Němci, bavili se, smáli se, pokuřovali. Od nich zase zaznělo: „Halt!“. Dál jsem nesměla. Usedla jsem nedaleko na pařízek, kluka na klíně a snad jsem v té chvíli ani na nic nemyslela. Dívala jsem se tupě do prázdna a čekala co bude dál. Němci na sebe křičeli, náhle jich ještě přibylo, rozestoupili se asi 2-3 metry od sebe a s flintami namířenými před sebe začali pročesávat les. Všichni za chvíli zmizeli v hloubce lesa.

Jak dlouho jsem ještě na tom samém místě seděla ani nevím. Jako omámená jsem pak vstala a šla domů. Syna jsem posadila v kuchyni a automaticky jsem udělala znovu oheň v kamnech a čekala. Nejhorší bylo ve válce čekání. Na toho prvního – a nejhorší - na toho posledního.

Němci pročešali les a nikoho nenašli. Ani zbraně ze shozu nenašli. Bouda, kde zbraně byly již rafinovaně ukryté, byla v malém houští u lesní cesty, postavena na kůlech, na vysokých uřezaných kmenech mezi dalšími kmeny stromů. Tak unikla jejich pozornosti. Úkryt pro zbraně zbudoval můj manžel, který se jako hajný v lese dobře vyznal. Bouda stála jakoby na kuřecích nohách zamaskovaná roštím a Němci, když pročešovali les, tak malé houštíčko minuli. Tento úkryt ušel veškeré pozornosti. Maskování bylo denně upracováno, okolí posypáváno pepřem proti psům. Místo bylo dále zajištěno trhavinami. Bylo toho totiž uvnitř boudy hodně! Vždy po shozu se tam vše schovalo, a pak po krátké době si pro zbraně přijížděly jiné jednotky a odvažely si je. Také se jednou stalo, že jsem v noci byla sama doma a někdo zaklepat třikrát dvě a čekal. Otevřela jsem. Přede mnou tři muži a že prý jednou pro nějaké zbraně. Když tak spustili se samozřejmostí, řekla jsem že o ničem nevím. Zbraně? Kdepak, že u nás nejsou a manžel je ve vesnici. Jeden z těch chlapů se mi snažil vysvětlit, že zbraně jsou někde v lese. Nepořídili se mnou. Přijeli pak za tři dny znovu, to už jsem věděla, co a jak. Teprve pak si potřebné odvezli.

Ale Vy jste z hájenky utíkala ještě jednou?

To byl začátek května, obvyklé ráno, všední práce. Rádio mi vyhrávala podle tehdejších možností. Pak najednou ticho a hlas v rádiu – „je právě třičtvrtě na osm! Tolik hodin ale nebylo. A pak to samé znovu. Nechácala jsem to, co to znamená. Ale pak už volala Praha o pomoc! Byl to hrůzný pocit. V Praze vypuklo povstání, v Praze se bojuje! Ve čtyři odpoledne přišel na návštěvu známý, on nikdy moc nemluvil, ale pak kupodivu spustil: „Ještě není po válce. Mně se to moc nelíbí. Praha také bojuje! Ale my jsme byli ve vesnici a tam na mostě odzbrojili dva Němce. Ani nekladli odpor. Kluci jsou ještě tam...“ A co tak sedíme, vidíme oknem ode vsi chlapy, jak utíkají k lesu. Už ani nevím, kde se zastavil v hájence a jen řekl, že do vsi přijely tanky.

„Utíkej! A hled' se dostat do Šašovic!“ zaznělo pro mě. A tak zase! Kluka na záda, tedy on na zádech a druhý, už docela zralý život ve mně. Porod jsem již čekala každým dnem. A tak jsem se vydala lesem na cestu k Meziříčku, směrem na Šašovice. Dohonil mě chlap. Zнала jsem ho, byl to policajt z Brna. Už se stmívalo, přemluvil mě, že s těmito „zavazadly“ nemohu přece nikam dojít – abych si odpočala, a pak se uvidí. Zavedl mě hned v Meziříčku k Blechům. Ti už mě dál nepustili. Uložili mě ve světnici i se synem. Dlouho jsem nemohla usnout, podařilo se mi to nakonec až k ránu, ale brzy jsem podvědomě uslyšela hluk a šum. Uvědomila jsem si, že nejsem doma. Posadila jsem se na posteli, podívám se oknem ven – před oknem dva německé tanky a ty jejich laufy namířené do oken. Vstala jsem, ale to už paní Blechová mě táhla od oken pryč. Dozvěděla jsem se, že budou domovní prohlídky. Němci hledali zbraně. U koho je najdou, bude zastřelen. Nenajdou-li je, tak muži budou odvedeni na náves a každý desátý bude zastřelen! Rozhodla jsem se, že u Blechů dál nezůstanu. Nechtěla jsem jim svou přítomností přitížit. Vzala jsem zase kluka na záda a vyšla. Nikdo mě v tomto počínání ani nezdržoval. Domáci si možná v rozruchu mého odchodu ani nevšimli, ani ti na tancích před domem. Pustila jsem se vesnicí nahoru k lesu – zase zpět k domovu

Jak jsem vyšla na kopeček ke kaplička, rozhlédla jsem se a všude, kam oko dohlédlo – Němci a Němci. Kolem Meziříčka až ke Krasonicím, ke kostelíčku Humberk. Střílelo se, padaly rány, kulomet se do toho také zamíchal. Když jsem se dostala až k lesu, tak z jeho okraje vystoupili dva Němci. Spustili na mě, kam jdu a že musím nazpět. Já jen – že musím „zu

hause“ a ukazovala jsem přes les. Něco si řekli, a jeden mi naznačil pohybem ruky, abych teda šla. Ulevilo se mi, ale jen na chvíli, snad jen na pár vteřin. Uvědomila jsem si, že oni jsou schopni mě zastřelit – střílet do zad. Bleskem jsem se otočila, sundala kluka ze zad a vzala ho do náručí. Věděl jsem, že by to stejně nepomohlo, ale i tak. Do lesa, který mě mohl skrýt, to nebylo daleko, ale nevím, trvalo to snad věčnost, než jsem do něho zašla. Šla jsem pěšinou a potom přešla na lesní cestu.

Došla jsem, ale to už zase za asistence Němců, kteří zatahovali kruh k naší hájence. Nešlo to jinak, byli všude. Obstoupili mě a jeden si mě vzal „na paškál“. Byl vysoký, tak pětatřicet – čtyřicet let. Měl na nose cvikr a pořád něco řval. Já nerozuměla, jenom při jeho slově „partyzan!“ jsem kroutila hlavou. Naštěstí vyšel z lesa pan Ambrož, byl to bývalý četník – za Němců sice propuštěný, ale uměl německy, a tak překládal. Ptali se, zda jsou v lese partyzáni, jestli manžel chodí v noci do lesa. Já že ne, že nesmí, protože se sama doma bojím, takže musí být se mnou doma. Jak jsem stála proti vojákově, co mě vyslychal, zahlédla jsem, jak druhý Němec stojí za ním, ukazuje, jako by mi držel palce. Ani jsem nemrkla, ale viděla jsem vše. Ten druhý Němec za jeho zády udělal dokonce dlouhý nos a jako by ho chtěl nakopnout do zadnice.

Přece jen asi někdo ví, že končí válka! – napadlo mě a ten pošklebující se Němec ulehčil mou situaci. Nepůsobila jsem asi ustrašeně. Důstojník nakonec mávl rukou, a šli. Vzdalovali se vysokým lesem pomalu a dlouho. Já stála u dvířek, kluka jsem pořád držela. Vůbec jsem si neuvědomila, že bych ho už mohla postavit na zem. V lese se pořád ozývaly rány z pušek, občas zaštěkal kulomet. U nás už bylo ticho.

A když přišlo osvobození?

Nikdy – nikdy nezapomenu na to ráno druhého dne. Probudila jsem se, sluníčko svítilo až na postel. Zůstala jsem ještě chvíli ležet a měla takový slastný pocit, že je po válce – první den po válce. Už nikdy mi nebude tak blaženě, tak dobře, tak, že to nejde ani slovy vyjádřit. Ten klid, ticho, máj a slunce!

Až po mnoha letech jsem se v tisku dočetla o válečných událostech z druhé světové války a bylo tam i o nás:

V Domamili, kde osvobozenecký zápas vrcholil, se na Kopcově hájence se scházelo velení partyzánské skupiny Spelter-Lenka JIH. Hlavním posláním této skupiny byla činnost zpravodajská a později také zásobování odbojových skupin na Vysočině zbraněmi, které byly dodávány letecky z Anglie. Josef Kopec byl aktivním členem domamilské skupiny Ivan, později skupiny Spelter-Lenka JIH, a jeho hájenka se stala útočištěm pro každého odbojového pracovníka. I paní Kopcová podporovala svého manžela a o partyzány se starala.

Tak vzpomíná 94letá paní Božena Kopcová. Její oficiální funkcí ve skupině byl pomocník, přímých akcí se nezúčastňovala, ale i tak prožila ve válce množství vypjatých chvil.

Zaznamenala: o. z. Libuše Pavlíčková, Krajské vojenské velitelství Jihlava

Foto: archiv autorky a rodiny Kopcovy.

